

VOOR EEN WERELDBEWUST GEVOEL VAN PLEK

Er is een plek in de Randstad waar ik sinds zo'n twintig jaar regelmatig kom. Een plek dichtbij huis, een gevarieerd landschap te midden van de stedelijkheid van Den Haag, Delft, Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp. Als onderzoeker van ruimtelijke planningsprocessen heb ik meegedacht over die plek en onderzocht hoe bewoners, boeren, overheden en andere organisaties zich roerden; hoe ze als reactie op de verstedelijkingsdruk en andere invloeden plannen maakten en uitvoerden om de plek te beheren en versterken. Er is in al die jaren al veel gebeurd, vooral door te laten zien dat landbouw en natuur goed samen kunnen gaan in het reageren op verstedelijking. Inmiddels denk ik als vrijwilliger zo goed als ik kan mee over de visie die we ontwikkelen voor het gebied, met de 'landschapstafel Buytenhout-West'.

Als onderzoeker zie ik die tafels her en der verschijnen, in verschillende gedaanten. Bij de totstandkoming van de tafels wordt veel verwezen naar de komende nieuwe Omgevingswet. Die heeft onder andere als doel meer ruimte te bieden aan lokale initiatieven en 'bottom-up'-ontwikkeling van gebiedsvisies. De tafels zijn daar instrumenteel in. 'Onze' tafel heeft inmiddels ook een fysieke verschijningsvorm gekregen en leidt een reizend bestaan. We zijn hem gaandeweg gaan zien als een interessant voorbeeld van hoe bewoners, ondernemers, beleidsmakers en andere betrokkenen in wisselende formaties samenkomen om kernwaarden, pijnpunten en kansen voor het gebied te bespreken. In de tussentijd ondergaan we de wispelturigheden van besluitvorming elders, die ons lijken te overkomen in plaats van dat we er grip op hebben, en worstelen we met tijd en beschikbaarheid (wat staat ons nog te wachten, houden we dit vol?). De bijeenkomsten gaan er soms heftig aan toe. Dan vliegen de verschillen van inzicht je om de oren. Over wat de plek nou werkelijk vertegenwoordigt, over de grenzen ervan, over van wie de plek nou eigenlijk echt is, over welke waarden waar in het gebied voorop moeten staan, over de relatie met politiek en formele democratische processen, over de mate van abstractie of concreetheid van doelstellingen, over de mogelijkheden van handhaving.

In tegenstelling tot noties van 'plek' als begrensd en stabiel, met één identiteit, zien we dat 'plek' open is en veranderlijk, zonder duidelijk 'binnen' en 'buiten', dat er meerdere identiteiten in het spel zijn. 'Plek' is een proces van steeds veranderende sociale relaties.

'Plek' is een proces van steeds veranderende sociale relaties

Critici benoemen hoe initiatieven rond gebieden als dit voornamelijk een zaak van een kleine elite zijn. Ze becommentariëren het democratisch gehalte en de mate van werkelijk eigenaarschap van het proces. Regelmatig is er ook het verwijt van een romantisch lokalisme: een soort gebiedsgericht navelstaren dat besef van grotere vraagstukken en verbanden in de weg staat. Het zijn ook mijn zorgen. Maar als ik van een afstandje kijk naar wat er in Buytenhout gebeurt, dan zie ik bijvoorbeeld ook de herhaalde roep om zorg voor insecten, voor een gezonde bodem, voor verantwoord waterbeheer, voor het handhaven van rust en stilte temidden van de stedelijke drukte, en steeds weer pleidooien voor verbinding en verantwoordelijkheid, voor Buytenhout als plek voor iedereen, voor de rol van het gebied voor het halen van klimaatdoelstellingen. Toegegeven, ik ben niet objectief en natuurlijk romantisch (is

dat erg voor een onderzoeker in ruimtelijke planning?), maar deze plek en de mensen die zich ermee bemoeien zijn in veel opzichten verbonden met de wereld en haar vraagstukken. Ik moet steeds denken aan het idee van Doreen Massey van een 'global sense of place', dat zich misschien het

beste laat vertalen als een 'wereldbewust gevoel van plek'. Laten we kritisch blijven onderzoeken hoe dat wereldbewustzijn zich in relatie tot plekken als deze ontwikkelt.

Haast onafhankelijk van hoe communicatie in ruimtelijke planvorming zich ontwikkelt in het kader van de nieuwe Omgevingswet, zijn processen zoals ik beschreef aan de orde van de dag. Ze komen steeds meer centraal te staan als essentieel element van ruimtelijke planning. Dus is mijn pleidooi meer dan ooit de belangrijke vraag te stellen wat ervan te leren is, met kritische aandacht voor het karakter van de nieuwe democratische ruimte die ontstaat, hoe kennis in zijn vele gedaanten er een rol speelt, hoe de lokale politiek reageert, wat voor plekken er dan ontstaan en hoe die plekken verbonden zijn aan grotere drama's als verlies van biodiversiteit, klimaatverandering en sociale segregatie.

Marleen Buizer (marleen.buizer@wur.nl) werkt als universitair docent communicatie en ruimte bij Wageningen Universiteit.